

Posudek rigorózní práce:

Mgr. Jaromír Mrňka: *Proměny každodennosti pohraničí českých zemí a ustavování diktatury KSČ na příkladu okresů Šumperk a Zábřeh 1945–1960*

Předkládaná rigorózní práce je zevrubnou sociálně historickou analýzou dvou severomoravských okresů, zábřežského a šumperského, v období zásadních společenských přeměn let 1945 až 1960. Bez otálení mohu říci, že se jedná o práci výtečnou, a není pochyb, že splňuje, ba daleko překračuje, požadavky pro udělení titulu PhDr.

Metodologicky vychází Mrňkova studie z aktuálních trendů v bádání o dějinách komunistických diktatur, kombinujíc aspekty sociálních, kulturních a politických dějin (dějin panství – *Herrschaftsgeschichte*). Jde tedy o přístup, jenž se pozvolna stává hlavním proudem na tomto poli jak v bádání zahraničním, tak tuzemském. Autor vychází z premis, jež se vymezují vůči zužujícímu totalitně historickému pojetí a na místo toho pečlivě zkoumá interakci mezi mocenskými institucemi a jednáním aktérů v lokálním prostoru. Jeho práce však není pouze dalším kamínkem do nám již známého obrazu komunistické diktatury coby „sociální praxe“ (Lüdtke), založené na interakci mezi vládnoucími a ovládanými. Zároveň přináší řadu nových postřehů a osvěžujících závěrů. Podrobný výčet zde poskytnout nemohu, ale obzvláště vypíchnout musím Mrňkovo pojednání vnitrostranického pnutí v období nejtuzšího stalinismu, tedy během procesu se Slánským. Míra rozmanitosti vyjadřovaných názorů a zájmů je skutečně překvapivá, a je zřejmé, že rok 1956 zde nebyl až tak převratným mezníkem, jak so doposud soudilo (byť samozřejmě témata, o nichž se během jara 1956 mohlo diskutovat (církve, vysídlení Němců, kolektivizace) byla nová). Podobně i svébytné, autonomní jednání osídlenců během kolektivizace (reptání, liknavost, otevřené odmítání) ukazuje meze „totalitního vládnutí“ i v době nejostřejších represí. Konečně velmi cenný se mi jeví Mrňkův poukaz na slábnutí diskursu „očisty“ jakožto legitimizačního nástroje komunistické hegemonie v kraji.

Z výše uvedeného vyplývá, že se zde jedná o lokální studii, jež svými závěry významně obohacuje celkový náš obraz rané fáze komunistické diktatury. Podle mého soudu by měla být po přepracování publikována. K tomuto účelu několik kritických poznámek a návrhů:

- z úvodu není jasno, proč si autor zvolil za předmět výzkumu právě tento region. Co činí severní Moravu specifickým krajem? Autor s dostává k těmto charakteristikám až během vlastního rozboru v jednotlivých kapitolách (např. na s. 36 – převážně zemědělský ráz kraje, blízkost k českému vnitrozemí, poměrně vyrovnané národnostní složení)
- těžiště publikace by mělo spočívat v těch částech studie, které přinášejí jednoznačně inovativní závěry. Z mého pohledu se jedná zejména o období Stalinismu. Naproti tomu kapitoly o obdobní poválečném spíše jen potvrzují obecný vývoj v pohraničí a čtenáře příliš nepřekvapí (možná to lze změnit jinou perspektivou, jiným zorným úhlem?)
- práce je místy „utopena“ v moři citátů, což je pochopitelné, neboť některé nálezy jsou vskutku fascinující. Občas se ale zdá, jakoby autor uháněl v sedmimílových botách úrodným polem svého materiálu, aniž by mu již vystačil dech na pečlivý rozbor a výklad.

- práci rozhodně prospěje říznější závěr! Studii v současné podobě uzavírá jen technické resumé poznatků, což je málo. Nový závěr by měl získané poznatky vsadit do kontextu celkové diskuse o komunistických diktaturách a nebát se načrtnout nové obzory bádání.
- Práce je napsána přístupným, srozumitelným jazykem, jenž není zaplevelen módními žurnalismy nebo rádoby učeným akademickým žargonem. Snad jen převádění německého či anglického pojmosloví do češtiny působí místy nuceně až krkolomně (táži se, jaký je rozdíl mezi „výkladovým rámcem“ a výkladem, mezi „interpretační linií“ a interpretací... Jedná se podle mého soudu o jev, jež němečtí jazykovědci trefně označují jako „slovní nadýmání“ (*Wortblähungen*). Občas čtenář narazí na nepřiliš zdařilé výrazy (např. „bezmyšlenkovitá plejáda novotvarů“, s. 55), příliš často je užívána vazba „došlo k...“, který zamlžuje příčinné vztahy i totožnost historických aktérů. To však jsou podružné detaily, během přípravy publikace snadno odstranitelné.

Jak jsem uvedl v úvodu, předkládaná práce podle mého názoru jednoznačně splňuje podmínky pro udělení titulu PhDr. Autorovi k jeho badatelskému výkonu upřímně blahopřeji!

Pavel Kolář

Florence, 9. dubna 2014